

Metody čtení a psaní v edukačním procesu základní školy

- Metody vycházejí z ústního jazyka
- Metody vycházejí z písemného jazyka
- U některých čtení a psaní probíhá souběžně
- Některé prvky přijímáme i v současnosti
- Od roku 1990 možnost volby různých metod
- Didaktogenní chyby ve čtení
- Každá metoda má nadšence i odpůrce

- **Metody syntetické** – vycházejí z prvků, které jsou spojovány v celky

- **Metody analytické** – vycházejí z celků a vedou k poznání jednotlivých prvků

- **M písmenková** – žáci se učí nejdříve **názvy písmen**, písmena pak spojují ve slabiky, ve slova. Nejdříve mechanické učení, pak logické čtení. Metoda se udržovala až do 19. století

- **M hláskovací** – m-a=ma, l-ý=malý, čte se hláska, kterou se písmeno vyslovuje, nečte se jméno písmene

- **M fonomimická** – vychází z hlásek, které se mohou chovat jako citoslovce – husa syčí ssssssss
- **M normálních slabik** – česká metoda, odstraňuje problém spojení hlásky ve slabiku. Při vyvozování se užívá návodných obrázků. Poznávání slabik se známých slov,
- La-vi-ce lampa, vidlička, cestička

- **M genetická – Kožíškova-Poupata – 1913 (zapisovací)- vycházel z básní a říkadel**
Je přechodem k metodě globální, důraz na průpravné čtení, vychází ze zápisu myšlenek dětí – zkratkami slov, obrázky
- děti se hned učí čtení s porozuměním.
- Dbal na rozvoj mravní a estetický

Metody analytické

- **M Jacototova** – Francie, vycházel z věty, přečetl ji, žáci opakovali, napodobovali, ukazovali postupně jednotlivá slova a četli je. Pak rozbor slova slabiky, hlásky
- **M normálních slov**- vycházela ze slova pak slabika, hláska, vycházel z významu slova, kreslení, povídka. U nás G. A Linder- kniha maličkým- 21 normálních slov- kreslení zpěv, motorika.

- **M globální - O. Decroly**, pro duševně postižené a děti předškolní, teoretickým základem je tvarová psychologie, čtenář vnímá celky-slova, věty. Zjišťují se oční pohyby při čtení- čtení je soustava zvyků, která se projevuje souborem fixací a rytmickými pohyby oka. U nás V. Příhoda. Etapy metody globální
- Období přípravy, paměti, analýzy, syntézy, výuky čtení

Metoda analyticko-syntetická

Od roku 1951 jediná uznávaná metoda

K. Ušinskij J. Svoboda

O Chalupa – Živá abeceda, Slabikář

- Metoda nejrozšířenější 1976 – Hřebejková

Nevýhody:

- Při slabikování potřebuje čtenář pro každý znak fixaci – nevýhoda u začínajících čtenářů. Návčik je zdlouhavý – nespokojenost u dětí

Metody ve výuce psaní

- Znalost se rozšířila zavedením povinné školní docházky

- 3 typy předloh:

- napodobovací princip, mechanická metoda

- návčik tvarů písmene – analyticko – syntetická

- předloha založená na metodě psychologické – důraz na psací pohyb

- **M kopírovací** – v chrámech, tabulky s vyrytými tvary písmen, pak sami napodobovali tvary
- **M pauzovací** – vzor jako podložka, opisování
- M syntetické – Pestalozzi, po kresebné přípravě se přistupuje k písmu, tvary ozdobné a složité.
- **M taktovací** – tahy písma podle diktátu, formy taktování, krasopis
- **M. globální** – vychází z psaní slov a vět, , necvičí se izolovaná písmena. Propojení s kreslením, návčik tvarů i v jiných předmětech.
- **M analyticko – syntetická** – dodržování kulturně hygienických zásad, rozvoj jemné motoriky a vše pomocí hry, 3 etapy návčiku
- hrubá motorika - pohyby celého těla, velkých svalových skupin
ovládání pohybů celého těla, koordinace
horních i dolních končetin
- jemná motorika - zdokonalení jemných pohybů rukou
- senzomotorika - schopnost dítěte pochopit prostor, spojení
ruka – oko

Grafomotorika

- soubor psychomotorických cvičení, které jedinec vykonává při psaní.
- Psaní je řízeno i psychikou
- Vývoj motoriky závisí na úrovni CNS, na věku jedince
- Cíl : uvolněná ruka, ovládání paže, zápěstí, jemné pohyby ruky.
- různé činnosti – navlékání, zapínání (pohybové, manipulační hry, hry s papírem)

- uvolňovací cvičení – zdokonalení j. motoriky, zdokonalení smyslového vnímání, vytvoření technických dovedností
- odstranění bojácnosti

Psychologické základy psaní

- osvojení psaní je psychická činnost
- funkční systém se vytváří etapovitě

závisí na zrání CNS, mozkové kůry, metodách, rozvoji myšlení

- proces vyžaduje analýzu, syntézu zvukového toku řeči
- vytvoření optických znaků, prostorovou, pohybovou organizaci impulsů

■ První etapa

Zvuková analýza slova - vydělí se počáteční hláska, najdou se optické symboly- promítnou se do grafické podoby (kos-los)

■ Druhá etapa

Vydělené fonémy se transformují do zrakové a grafomotorické organizace

F- G

■ Třetí etapa

Zautomatizování viděné řeči na psanou - grafomotorika

Faktory ovlivňující vývoj kresby

- Mentální vyspělost dítěte
- Motorika
- Lateralita
- Zrakové vnímání
- Schopnost představivosti a reprodukce
- Pozornost
- Vývoj kresby je srovnáván s vývojem řeči- (bezesmyslné čmárání =opakování hlásek...)

Pro psaní je nezbytná souhra základních mozkových funkcí:

- zrakové a sluchové analyticko – syntetické činnosti,
- diferenciační činnosti – sluchové rozlišování hlásek, slabik a zrakové rozlišování tvarů,
- časoprostorová orientace (především pravolevá), zraková a sluchová paměť,
- smysl pro rytmus,
- schopnost slučovat jednotlivé složky.

Vyvození správného úchopu:

- Při správném úchopu je klíčové **postavení palce a prostředníku**
- - peřinka palce směřuje ke hraně 1. článku prostředníku,
- ukazovák má jen funkci přitlačnou.
- Prsty jsou mírně ohnuty.
- Sledujeme, zda děti nepromačkávají ukazováček mezi 1. a 2. článkem. To bývá příznakem nadměrného tlaku na psací (kreslicí) náčiní.

Motorická funkce

- Uvolňovací cviky
- Hrubá motorika – ramenní kloub
- Střední motorika – loketní kloub
- Jemná motorika- pohyby zápěstí, pohyby prstů, špetka
- Uvolněná ruka- základ pro zvládnutí psaní

grafomotorika

Zásady nácvičku psaní

- Vycházíme ze současných grafomotorických možností a zkušeností dítěte
- Dbáme individuálních zvláštností dítěte
- Základní podmínkou je získání dítěte pro spolupráci

spolupráci

- Při nácvičku tvarů písmen postupujeme dále, až po zvládnutí předcházejícího kroku

ALGORITMUS PSANÍ :

- učitel napíše tiskací písmeno na tabuli, děti je přečtou
- vedle napíše psací písmeno a vysvětlí psací pohyb
- žáci napodobují zvětšený psací pohyb prstem ve vzduchu
- předepsaný tvar žáci obtahují prstem
- zkoušejí napsat písmeno
- učitel upozorní na chyby
- zvětšený tvar obtahují, zmenšují až do velikosti liniatury

Podpůrná cvičení na vyvození správného úchopu:

- solení (malíček a prsteníček jsou v dlani), drobení, uždibování z plastelíny, těsta.
- Správný úchop podporuje psací a kreslicí náčiní tzv. trojhranného programu
- eventuálně tečkou na první článek prostředníku.

ZÁKLADNÍ POŽADAVKY NA PÍSMO

- čitelnost – kvalitativní znak, splňuje kritéria :
 - napsaná písmena odpovídají normě
 - tvary jsou napsané zřetelně
 - šířka a výška odpovídají normě (5 mm – 1, tř. 4 – 3 mm – 2. tř. 3 mm – 4 mm 3. tř.)
 - sklon písma

úhlednost – kvalitativní znak

- estetická hodnota projevu
- rytmus – řazení písmen do řádků
- tvar – tvorba písmen
- kompozice – cit pro symetrii, celkovou úpravu graf. projevu
- kritéria úhlednosti :
 - písmo na ploše souměrně,
 - řádky jsou oddělené, písmena
 - odpovídají normě, nejsou škrtná, vázání je jednoduché

Plynulost - kvantitu

- charakterizuje psaní jedním tahem, je výsledkem ve psaní, přispívá ke zvyšování rychlosti

Rychlost = počet písmen za časovou jednotku

- je individuální (různé tempo)
- pomalé tempo (vyšší kvalita písma)

Nácvik prvků hůlkového písma.

- Nácviku by mělo předcházet cvičení pravolevé orientace a prostorové orientace.
- je vhodné prvky hůlkového písma cvičit do čtverečků, kde má dítě vymezený přesný prostor a možnost orientace podle polohy čtverců. Prvky hůlkového písma je vhodné předkreslovat před dítětem, který nás napodobuje.

Metodika Loosové

Pokyny pro provádění

- orientace na úspěch
- orientace na dítě, na zájmy dítěte
- aktivní práce
- ohled na čas
- zavedení opakování
- rozmanitost materiálu
- vhodné podmínky pro cvičení
- pozorování dítěte při práci
- sociální aspekty
- práce v prostoru
- zapojení fantazie
- aktivní spolupráce i dospělého
- kladné hodnocení
- důslednost

Psychologické základy čtení

- Fixace – zastavení očí a soustředění na místo
- Sakadické pohyby - pohyb očí zleva doprava
- Regrese- vracení se na řádku
- Myšlení – rekonstruuje obsah textu
- Zrakové vnímání –diferenciace, identifikace – optické tvary
- Sluchová diferenciace – rozlišení zvuků řeči
- Čtecí pole –pozornost záběru očí
- Dvojí čtení
- Začínající čtenář – obtížně chápe smysl slov
- Vyspělý čtenář – chápe text hned, výrazné čtení s intonací

ANALYTICKO – SYNTETICKÁ METODA VE VÝUCE ČTENÍ

- *grafému* odpovídá *foném*

- vychází z mluveného slova
- s hláskou je spojeno písmeno
- užití *analýzy a syntézy*

Proces osvojení čtení

- Dvě oblasti : dekodování
porozumění

Při nácviu osvojování čtení – převažuje dekodování

- po automatizaci – převažuje porozumění

Obě oblasti se navzájem doplňují, čím lepší dekodování, tím více energie na porozumění

Proces osvojení čtení

■ Výkon je provázen mnoha příčinami:

- věk dítěte, které je připraveno na cílenou práci

- správnou volbou metody učitele ve čtení

- včasná intervence rodiny – vede k zmírnění případných projevů, negativních příznaků

Porozumění -etapy

■ 1. spojení obrázku, předmětu, situace se slovem

■ 2. porozumění a reprodukce na základě asociací

■ 3. práce s textem, uvědomění si souvislosti

■ - slovní zásoba pasivní, ukládání grafické podoby slov do paměti, vybavení z paměti

■ - myšlení, syntaktické procesy, paměťové asociace

■ Všechny psychické procesy, motivace, fantazie

fonologické uvědomění

■ *rýmování* - dítě posuzuje dvojice slov a rozhoduje o jejich zvukové podobnosti (pes- stůl nebo pes – les, ...)

■ *rozkládání do slabik* – dítě rozkládá slyšené slovo na slabiky (tá- ta, pa-pu-če)

■ *přiřazování hlásky ke slovu* - dítě posuzuje výskyt samostatně vyslovené hlásky v následujícím slovu (např. slyšíš / i/ ve slově auto?)

■ *asociace hlásek* - dítě rozhoduje, jaký ze čtyř obrázků zobrazuje slovo obsahující hlásku, kterou slyšelo

Chyby v osvojení metodiky čtení

■ Žák čte nahlas jednotlivá písmena, pak teprve vysloví slabiku

■ Žák čte šeptem písmena, pak teprve vysloví slabiku nahlas

Vady při čtení slov dvouslabičných

■ Žák čte nahlas nebo šeptem písmena, slova, pak je vysloví

■ Žák čte slabiky s velkou pauzou mezi nimi

■ Přehazování, vynechávání slabik

Globální metoda čtení

- Vychází z tvarové psychologie
- Dítě čte bez znalosti písmen pouze na základě pamatování si TVARŮ
- Postupně si dítě uvědomuje rozlišnost tvarů slov
- Začíná si uvědomovat hláskovou stavbu slova
- Čtení probíhá na základě zrakového vnímání tvarů slov a na zrakové paměti

- výuka čtení je postavena na rozpoznávání slova „jako obrazu“
- dítě poznává slovo jako celek
- naučí se číst základní slova
- naučí se číst základní slovní spojení, jednoduché věty
- po zvládnutí – možnost přejít na metodu analyticko – syntetickou
- výuka začíná až při dosažení aktivní slovní zásoby dítěte min. 50 slov
- nové pojmy se exponují až při dostatečném zafixování předchozích
- paralelně rozvíjíme fonemický sluch dítěte, zrakové vnímání, prostorovou orientaci
- Výuku rozvrhujeme až na 3 roky

Etapy globální metody čtení

- **1. etapa přípravy na čtení** – konkrétní věci a jevy, poloabstrakce, rozvoj fonemického sluchu, myšlení, zraková stimulace, paměť,
- a) důraz na zrakové vnímání – osvojení pojmů stejný x jiný, rozlišuje a přiřazuje stejné skutečné předměty
- b) rozlišuje a přiřazuje skutečné předměty + obrázky
- c) tvoření dvojic stejných obrázků

A) Diferenciační cvičení

Postup:

1. přiřazování stejných skutečných předmětů – předmět – předmět
2. Rozlišování a přiřazování obrázků ke skutečným předmětům – předmět-obrázek

Tvoření dvojic stejných obrázků

- Obrázek - obrázek

B) porozumění a zapamatování pojmů

- Představuje již jistou úroveň zobecnění
 - Respektujeme trojfázovost učení:
1. rozlišování a přiřazování identických obrázků - k předloženému obrázku dítě vyhledává stejný a začíná spojovat správné výrazy s předměty
 - vybírání a vyhledávání na slovní pokyn - dítě asociuje slyšené slovo s obrázkem
 3. pojmenování - dítě vyhledává obrázek na slovní pokyn a pak samo pojmenovává

Doporučení.

- Slovo s obrázky předkládáme v malém počtu
- Rychlost zapamatování zvyšujeme pomocí „bezchybného učení“ (vedení ruky..)
- 2. etapa paměti – obrázek + slovo

2. ETAPA PAMĚTI

3. ETAPA VLASTNÍHO ČTENÍ

etapa analýzy syntézy – odstrižení slova,

rozklad, sklad

Postup:

1. Slovo k obrázku přiřazuje učitel a čte jej
2. Učitel slovo přiřazuje a dítě jej čte

Dítě přiřazuje slovo k obrázkům a čte samo

4. Uplatňujeme různé způsoby práce se slovy a obrázky

Doporučení

- Dbáme na to, aby se dítě přesvědčilo, že přiřadilo správně
- Stále napodobujeme písmena, skládáme je do slov, a upozorňujeme, že slovo se skládá z písmen

4. Etapa automatizace ve čtení

■ 1. Situační obrázky

na pokyn učitele dítě ukazuje jednotlivosti, učitel ukazuje – dítě čte

2. Písmena A-I

Použijeme jako spojku. Tvoříme věty – TÁTA a MÁMA

3. Přikládáme obrázek a 2-3 slova- dítě vybírá správné slovo

GENETICKÁ METODA

- Kožíškova, zapisovací, přechod k m. globální
- Od roku 1995 se moderní metodikou zabývá PhDr. Jarmila Vágnerová, Csc., která také vydala soubor učebnic a pracovních sešitů.
- obsah učebnice – vychází z pohádek
- Od samého začátku žáci čtou i zapisují celé věty pomocí kresby, používají spojku A,
- přidávají velká tiskací písmena jmen spolužáků (M jako Michal...), místo vodorovné čárky doplňují sloveso.
- Další čtení je založeno na sluchové syntéze hlásek.
- Žáci se učí jen velká tiskací písmena
- Čtené slovo nahlas hláskují (p-e-s) a poté spojí ve slovo (pes).
- čtení krátkých slov
- Po 2-3 týdnech práce s čítankou
- 1. část čítanky - genetické m. přechod k m. globální
- psací abeceda – listopad
- Začíná se procvičováním sluchové analýzy a syntézy krátkých slov a postupně se počet hlásek zvyšuje.

- Žáci naučená velká tiskací písmena zároveň i píší.
- Ve chvíli, kdy čtou všechna velká tiskací písmena přechází se na čtení malých tiskacích písmen.
- Mnohá malá písmena jsou velmi podobná velkým, a tak dovednost čtení rychle pokračuje.

Znaky čtení

- Správnost
- Plynulost
- Intonace
- Rychlost

Fonologické uvědomění

Metodika psaní levou rukou

- Dítě preferující levou ruku se naučí psát stejně jako pravák
- Důležitý je individuální přístup
- Dítě sedí na levé straně souseda, či dva leváci vedle sebe
- Pero drží stejně jako pravák – zrcadlově
- Písanka stočena doleva, pravý horní roh stočený dolů

- Zápěstí uvolněné, ruka se opírá o předloktí
- Prsty píšící ruky zůstávají pod linkou- žák může sledovat text
- Nesprávné držení – dráповité držení
- S metodikou seznámeni i rodiče
- Respektovat sklon písma a rychlost psaní
- Speciální pera pro leváky

Lateralita hemisfér

Hodnocení a klasifikace

Základní teze – právní vymezení

- zákon č. 561/2004 Sb.
o předškolním, základním, středním, vyšším odborném vzdělávání (školský zákon) ze dne 24. září

- § 16 hodnocení a klasifikace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- Školská rada schvaluje pravidla pro hodnocení na ZŠ
- § 51 hodnocení výsledků vzdělávání žáků na ZŠ
- Vyhláška č. 48/2005 Sb.
- Vyhláška č. 73/2005 Sb.

Základní teze

- Hodnocení – úroveň vzdělávání žáka ve vztahu k stanoveným cílům vzdělávání
- Klasifikace – číselné vyjádření hodnocení
- Slovní hodnocení – výrokové hodnocení
- Kriteriální hodnocení – vychází z dosažení stupně kvality vzdělávací činnosti
- Individualizované hodnocení – vychází z dosažení pokroku žáka

Funkce hodnocení

- motivační - vede žáka ke snaze se zlepšit
- formativní – podporuje další učení (sděluji ti, jak jsi na tom)
- finální – měří celkový výkon, výstup
- diagnostická
- kontrolní, informační

- sociální

Zásady hodnocení

- Mělo by být jednoznačné
- Být srozumitelné
- Být všestranné
- Být srovnatelné kritérii, která jsou předem dána

Zásady hodnocení

- Hodnocením nevyvoláváme stres – není sankce
- Omezujeme zkoušení u tabule – vhodnější – pracovní místo
- Upřednostňujeme kritériální a individualizované hodnocení
- Učitel bere v úvahu motivační funkci hodnocení

Typy hodnocení

- - formativní hodnocení /*zpětná vazba, zdroj informací* /
- - finální hodnocení / *časový úsek, vysvědčení* /
- - normativní hodnocení / *výkon ž. ve vztahu k*
- - diagnostické hodnocení /*odhalení obtíží žáků* /
- - interní, externí hodnocení
- - neformální hodnocení /*pozorování* /
- - formální hodnocení /*po přípravě* /
- - závěrečné hodnocení
- - hodnocení průběhu /*přímé pozorování výkonu* /
- - hodnocení výkonu /*kresba, projekt* /

Zásady slovního hodnocení

- Popisuje výsledky vzdělávání žáka
- Učitel přihlíží ke vzdělávacím a osobnostním předpokladům žáka
- Zahrnuje do něho posouzení výsledků, jeho píli, přístup ke vzdělávání
- Učitel při jeho tvorbě postupuje obdobně podle zásad klasifikace, zachována vazba mezi číselným a slovním vyjádřením

Hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

- Vyhláška č. 73/2005 Sb. O vzdělávání dětí žáků a studentů se speciálními vzdělávacími ...
- Při jejich hodnocení se přihlíží k povaze postižení
- Doporučuje se slovní hodnocení
- Doporučuje se ostatním žákům sdělit podstatu individuálního a zohledněného přístupu.

Slovní hodnocení

- Znamky jsou pro rodiče jednodušší informací
- Učitel musí být sám přesvědčen o výhodách slovního hodnocení

- SH je posouzení žáka v jeho vlastním vývoji, s možností dalšího vývoje, včetně způsobu překonání nedostatků
- Je obrovskou zátěží pro učitele

Slovní hodnocení u žáků s SPU

- Hodnotit pouze to, co žák zvládl
- V testu opravovat jen chyby v jevech, na které byl test zaměřen,
- Nevycházíme pak z počtu chyb, ale z počtu jevů, které žák zvládl,
- Učitel by měl žáka pochválit za sebemenší výkon, je možné zavést kartičky poskytující feedback, monitorovat úspěchy
- Bodový systém pomáhá motivovat žáka,
- Při zkoušení a odpovědích nechat dětem dostatek času,
- Nesrovnávat žáky s SPU s ostatními spolužáky ve třídě

Funkce SH

- Poznávací – předávání informací o žákovi
- Korektivní – je ponaučením pro žáka pro zlepšení své práce
- Motivační – sklon k zlepšení
- Osobnostně – vývojová

Proč hodnotit slovně?

- Je součástí vyučovacího procesu
- Žák pracuje s plným nasazením
- Neposuzujeme pouze výkon ale celý proces
- Cílem je budování sebehodnocení
- Znamka bývá svázána s e strachem
- Učitel musí více přemýšlet jak dítě zaujmout

Pravidla přístupu:

- Informace žákům říct, napsat, ukázat,
- Informace a materiály prezentovat více smysly, tak podpořit u žáků s SPU zapamatování
- Pravidelně provádět kontrolu deníčku a pomáhat při práci
- Při opisu z tabule poskytovat více času

Literární výchova

- ◆ Výchova k literatuře, výchova literaturou
- ◆ Obsah předmětu vychází z vzdělávacích programů
- ◆ Rozvržení hodin je ponecháno na učiteli
- ◆ Již od 1. ročníku spojení s Hv, Vv

literární výchova v RVP ZV

- ◆ poznávání základních literárních druhů – próza, poezie ...
- ◆ žáci si získávají základní čtenářské návyky a dovednosti
- ◆ Pomocí literatury se učí rozlišovat představy od skutečnosti

Literární výchova

- ◆ Učivo:
 - ✓ Přednes – říkanky, písničky
 - ✓ Poslech – přečteného
 - ✓ Porozumění textu
 - ✓ Reprodukce a dramatizace
 - ✓ Základní literární pojmy – pohádka, bajka, říkanka, báseň

Prvky literární výchovy

- ◆ Poslech textu,
- ◆ vyprávění učitelem,
- ◆ reprodukce textu,
- ◆ vyprávění spolužákem
- ◆ Práce s poezií- vyhledávání rýmů, cvičení dechu, hlasu výslovnosti

Ucelená literární výchova

- ◆ Slabikářové období:
 - práce s učebnicí,
 - pohádky, vyprávění,
 - reprodukce, ilustrace
- ◆ Poslabikářové období:
 - práce dětí s čítankami,
 - s encyklopediemi, mediální technika

Složky literární výchovy

Ohlasově technická příprava

- ◆ Cvičení zaměřená na rozvoj smyslů, dechová cvičení, fonační cvičení, artikulace

2) Práce s literárním textem-

- ◆ Poslech textu, DVD, předčítání, ilustrace, televizní pořady, videonahrávky

- ◆ Hlavní část – vyprávění, přednes, recitace, dramatizace, didaktická hra

3) Besedy o mimoškolních pořadech

- ◆ Návštěvy knihoven, filmových a divadelních představení

Hra

- ◆ Charakteristická činnost předškolního věku
- ◆ Má podobu sociální interakce
- ◆ Aspekt poznávací, procvičovací, sociální, rekreační, diagnostický, terapeutický, pohybový, motivační, tvořivostní fantazijní

Didaktická hra

- ◆ Sleduje didaktické cíle
- ◆ Má svá pevná pravidla
- ◆ Má stimulační náboj
- ◆ Podněcuje k tvořivosti
- ◆ Podněcuje spontaneitu dětí

Didaktické hry v čj

- ◆ Hry na rozvoj smyslového vnímání
- ◆ Hry intelektuální
- ◆ Hry rozvíjející jazykové schopnosti
- ◆ Hry spojené s počátečním čtením
- ◆ Hry k rozlišování hlásek a písmen
- ◆ Hry se slabikou
- ◆ Hry se slovy
- ◆ Hry na kontrolu porozumění

◆ Dramatické hry

Druhy her

- ◆ Námětové hry
- ◆ Hry s pravidly
- ◆ Situační hry
- ◆ Hry na sociální role

Dramatická výchova

- ◆ Rozvíjí:
 - aktivitu
 - sociabilitu
 - vnímavost
 - tvořivost

Dramatická výchova

- ◆ Dle RVP ZV spadá mezi *Doplňující vzdělávací obory*
- ◆ Je povinnou součástí základního vzdělávání
- ◆ Je určena pro všechny nebo jen pro některé žáky jako povinný nebo povinně volitelný vzdělávací obsah

Obsah vzdělávacího oboru

- ◆ Realizuje se na 1. a 2. stupni

Očekávané výstupy 1. období:

Základy správné tvorby dechu a hlasu

- ◆ Hraní rolí, přijímá pravidla hry
- ◆ Spolupracuje ve skupině na jevištní tvorbě
- ◆ Reflektuje svůj zážitek z dramatického díla

2. období

- ◆ Umění vyjádřit své emoce- zvládat dramatické dovednosti
- ◆ Schopnost užití výrazových prostředků
- ◆ Reflektuje svůj zážitek z dramatického díla
- ◆ Poznává témata a konflikty v situacích a příbězích

Učivo:

- ◆ *Základní předpoklady dramatického jednání* – psychosomatické dovednosti, herní dovednosti, komunikační dovednosti
- ◆ *Proces dramatické i inscenační tvorby* – náměty a témata v dramatických situacích, typová postava, komunikace s divákem, inscenační postupy
- ◆ *Recepce a reflexe dramatického umění* – současná dramatická umění a média, základní divadelní hry

1. Osobnostní rozvoj

- ◆ Při hře – soustředěnost, vnímavost, rytmická cvičení

2. Sociální rozvoj

- ◆ Schopnost kontaktu, vcítění se, mimoslovní komunikace

Cíle DV

- ◆ Vnímání skutečnosti
- ◆ Orientace v sobě
- ◆ Respektovat druhé lidi
- ◆ Samostatně se rozhodovat
- ◆ Spolupracovat s druhými
- ◆ Rozvoj komunikace
- ◆ Výchova citlivého čtenáře
- ◆ Rozvinout talent

Úkoly DV

- ◆ 1. aktivizace tvůrčích schopností
- ◆ 2. naučit děti citlivosti
- ◆ 3. Rozvoj sociálních postojů a vztahů
- ◆ 4. Rozvoj komunikačních schopností

Principy DV

- ◆ Improvizace – rozvíjí tvořivost, volné objevování světa, jednání v rámci dohodnutých pravidel
- ◆ Interpretace – výklad díla, jeho tvořivé zpracování,
 - dramatická předloha, hudební skladba
 - Sólové, skupinové, hromadné

Vyučovací formy

Vyučovací forma

- - je chápána jako vnější stránka vyučovací metody
- = komplexní systémové pojetí řízení a uspořádání výuky v určité vzdělávací situaci (Průcha, Walterová, Mareš)
- Základní vyučovací forma – vyučovací hodina

Organizační formy

- Vycházka
- Výlet
- Výrobní praxe
- Vyučovací blok
- Časový učební blok – v alternativách
- Vyučovací hodina mimo třídu-školní hřiště, dílna, historické místo

Vyučovací hodina

- Hodina kombinovaného typu
- Hodina výkladová – na začátek tematického celku, logická struktura
- Hodina procvičovací a fixační – nesmí být stereotyp

Kombinovaná hodina

- Prvky expoziční, fixační, hodnotící
- Úvod hodiny (pozdrav, organizační záležitosti spojené s výukou, sdělení cíle a úkoly)
- Opakovací část spojená s kontrolou domácího úkolu, hodnocení připravenosti žáka a klasifikace. Opakování trvá 15 minut a mělo by směřovat k novému učivu
- Jádro hodiny – expozice nového učiva včetně úvodní a průběžné motivace i závěrečného zobecnění poznatků, trvá asi 20 min.
- Nezbytnou substrukturou vyučovací je prvotní opakování a fixování učiva expozice učiva – forma orientačních otázek
- efektivní metoda – opakování, samostatná práce –prac. Listy
- Na konci hodiny – zhodnocení- aktivita, chování žáka, naplnění cíle

Skupinové vyučování

- Rozvoj
- Spolupráce
- Komunikace
- Homogenní skupiny – stejná úroveň
- Heterogenní skupiny –rozlišná úroveň

Skupinové vyučování

- 1. Velikost skupiny, způsob utvoření
- 2. Povaha úkolu – jasné pokyny práce, mluvčí, pokyny na lístky
- 3. Kontrolní úloha učitele při práci skupiny
- 4. Pokyny, ohledně času trvání skupiny
- 5. Rozvinutí potřebných dovedností

Organizační formy

- Frontální práce – žáci pracují bezprostředně pod vedením pedagoga na stejném úkolu. nedostatky- snížená aktivita žáka, eliminování zásady individuálního přístupu

- Individuální práce – žáci pracují samostatně na úkolu
výhoda – maximální aktivizace žáka, možnost na základě znalosti žáka přidělit adekvátní úkol
nevýhoda – nároky na přípravu učitele z hlediska evaluace, kontroly
- Skupinová práce – kolektiv třídy je rozdělen na skupiny, jež pracují na společném či zvlášť přiřazeném úkolu.
výhoda – vyšší motivace
nevýhoda – ve skupině aktivně pracují nejlepší jedinci a ostatní se „vezou“.
vyučování v malotřídních školách.
- Individualizovaná výuka – spojuje výhody individuální práce se skupinovou př. Daltonský plán
- Projektová metoda – je organizační formou projektové metody – uplatnění ve speciálním vzdělávání např. ve výchovách

Sestavení plánu hodiny

- Hodina by měla být naplánována tak, aby dosáhla daných cílů.
- Žákům by měl být jasný smysl hodiny.
- Hodina by měla být logicky uspořádána.
- Hodina by měla obsahovat různé činnosti a vyučovací metody.
- Žáci by neměli být pasivní, ale aktivní
- Výklad by měl být co nejvíce doplňován obrázkovými materiály
- Vzbuzení žáků – zájem, problémové úlohy, hádanky.
- Časové rozvržení hodiny – činnosti zaberou obvykle více času.
- Mějte připravenou náročnou činnost pro žáky, kteří skončí dříve, anebo užívejte činnosti s otevřeným koncem, při nichž bude mít každý stále co dělat
- Nezapomínejte, že činnosti mohou probíhat postupně nebo paralelně v různých skupinách

Plánování přípravy na hodinu

- Výběr výukových cílů
- Výběr náplně hodiny a její rozvržení
- Příprava pomůcek
- Stanovení způsobu sledování a hodnocení

Faktory:

- jaký typ výuky učitel zvolí (př. sk. práce)
- kdy se hodina uskuteční (čas)
- dostupnost pomůcek, materiálů

Hodina českého jazyka (2006)

Funkce přípravy :

- určuje typ hodiny, výukové cíle
- umožňuje promyslet si obsah a strukturu hodiny
- umožňuje promyslet si podrobnosti, udržet efektivnost výuky

- vede k přípravě materiálů, práce navíc
- poznámky do budoucna

Příprava na vyučovací proces

1. Přípravu chápeme širěji a učitel se zamýšlí:
2. Musí si prostudovat obsah předmětu a jeho výchovně vzdělávací cíl
3. Promýšlí, které metody a formy jsou nejvhodnější pro osnovení učiva
4. Použití metod a forem práce je ovlivněno kolektivem třídy.
5. Učitel musí provést diagnostiku, aby volil správnou metodu, postup
6. Dále zváží, jaké možnosti mu poskytuje škola svým vybavením
7. Teprve následně přistoupí k samotnému zpracování přípravy

Příprava na hodinu českého jazyka

1. Téma vyučování
2. Stanovení výchovně vzdělávacího cíle
3. Organizace, pomůcky
4. Metodický postup
 - a) motivace
 - b) expozice
 - c) fixace
5. Závěr

Kroky k zpracování přípravy

Cíl výuky: co si mají žáci osvojit?

Prostředky: jakou cestou dosáhnou cíle?

- metodický postup, volba metod, did. Techniky

Organizace vyučovací hodiny: nutné pracovní podmínky, prostor, pomůcky, typ vyučovací hodiny

Zvláštní didaktická hlediska:

Jak budu žáky aktivizovat? (motivace)

Co bude z učiva nejobtížnější?

Jak zajistím diferenciální a individuální přístup k žákům?

Jak zajistím pracovní součinnosti žáků?

Jak budu zjišťovat jejich učební výsledky?

Jiná hlediska (hygiena)

Efektivní výklad učiva

- Výklad je spojen s kladením otázek
- Učitel by měl používat: gramaticky jednoduchý jazyk

hovořit přesně
používat příklady
výstižnost a plynulost vyjadřování

Kladení otázek

- Klíčová dovednost k efektivnímu vyučování

- Otázky umožní učiteli:
 - povzbudit žáky k přemýšlení
 - ověřit si porozumění učivu, vědomostí, dovedností
 - upoutat pozornost žáků k danému učivu
 - zopakovat, upevnit učivo, připomenout si předchozí postupy
 - je prostředkem k řízení třídy – uklidnění, aby žáci upoutali pozornost na sebe, na text
 - celá třída se učí z odpovědí žáků
 - o rozhovoru se vtáhnou méně aktivní a slabší žáci
 - žáci vyjadřují své pocity a postoje (Kyriacou 1996)

Dovednosti kladení otázek (Kerry 1998)

- Dovednost odhadnout úroveň složitosti formulace otázky vzhledem k žákovi
- Dov. zapojit otázkami celou třídu
- Dov. napovídat a pomáhat žákům při hledání odpovědi
- Dov. načasovat správně otázky a pauzy mezi nimi
- Dov. zvyšovat nároky na žáky posloupností otázek
- Dov. efektivně využívat písemné otázky

Reedukace žáků s SPU

Reedukace dyslexie

Reedukace dysgrafie

Reedukace dysortografie